

ARKUSZ OBSERWACYJNY

SYTUACYJNY POMIAR OSOBOWOŚCI W PRZEDSZKOLU

Włodzimierz Strus, Jan Ciecuch, Klaudia Ponikiewska

CZĘŚĆ I. Relacje z rówieśnikami

Zaobserwuj naturalną lub zaaranżuj sytuację interakcji osoby badanej z rówieśnikami. Może to być:

- **sytuacja swobodnych kontaktów z rówieśnikami** (w czasie wolnym, w trakcie zabawy, na przerwie, na podwórku itp.)
- lub **sytuacja pracy w grupie** (nad jakimś wspólnym, wyznaczonym zadaniem).

Zwróć szczególną uwagę na zachowania osoby badanej, jeśli w trakcie tych sytuacji dojdzie do **konfliktu między rówieśnikami** (kłótni, nieporozumienia z bezpośrednim udziałem osoby badanej lub bez jej bezpośredniego udziału).

UWAGA: Żeby wiedzieć, na co zwracać uwagę, przed rozpoczęciem obserwacji zapoznaj się z zamieszczonymi w poniższej tabeli opisami zachowań i reakcji, właściwymi dla każdego z czterech wzorców funkcjonowania.

Po zakończeniu obserwacji oceń, które z poniższych wzorców funkcjonowania wystąpiły w zachowaniach i reakcjach obserwowanej osoby. **Zaznacz** w poniższej tabeli:

- **2 (TAK)**, gdy wyraźnie zaobserwowałeś/aś wszystkie lub większość zachowań i reakcji wymienionych dla danego wzorca;
- **1 (raczej TAK)**, gdy zaobserwowałeś/aś tylko część z wymienionych zachowań i reakcji lub gdy nie masz całkowitej pewności, czy wymienione zachowania/reakcje wystąpiły;
- **0 (NIE)**, gdy nie zaobserwowałeś/aś zachowań/reakcji wymienionych dla danego wzorca.

Wzorzec funkcjonowania w relacjach z rówieśnikami	NIE	raczej TAK	TAK
Wzorzec funkcjonowania 1 Dziecko zachowuje się głośno, usiłuje być w centrum uwagi, jest nadrucliwe, robi coś niebezpiecznego; celowo przeszkadza innym, zaczepia, przezywa lub prowokuje do bójki; wybuchu złością, bije innych, popycha, kopie itp.; wymusza coś od innych; łamie ustalone reguły, oszukuje, zabiera coś, co nie jest jego/jej, celowo (lub ze złości) niszczy jakąś rzecz.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 2 Dziecko w obecności innych wygląda na zestresowane, onieśmiałe, zawstydzone lub nieufne, naburmuszone lub obrażone; mało mówi, wycofuje się z interakcji, izoluje i unika kontaktów z rówieśnikami; generalnie wydaje się spięte, przygnębione lub w złym nastroju albo przejawia różne inne negatywne emocje.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 3 Dziecko wydaje się apatyczne, pasywne, uległe; robi różne rzeczy w wyniku namowy przez rówieśników (pomimo widocznego braku chęci); bezwolnie podąża za grupą i zgadza się na propozycje rówieśników, bez wyrażania własnego zdania; przejmuje obowiązki innych.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 4 Dziecko jest radosne, rozluźnione; wydaje się czuć pewnie i chętnie wchodzi w interakcje z innymi, często samodzielnie je inicjując; okazuje życzliwość, chętnie współdziała i pomaga innym.	0	1	2

CZĘŚĆ II. Indywidualna aktywność zadaniowa

Zaobserwuj naturalną lub zaaranżuj sytuację indywidualnej aktywności zadaniowej osoby badanej. Może to być:

- **sytuacja pracy samodzielnej** w trakcie zajęć (najlepiej z elementami oceny wyników lub sprawdzianu)
- lub **sytuacja zabawy indywidualnej** w czasie wolnym.

Zwróć szczególną uwagę na zachowania osoby badanej, jeśli w trakcie tych sytuacji dojdzie do **niepowodzenia lub trudności w wykonaniu zadania** (np. niewykonanie zadania, niska ocena jego efektów).

UWAGA: Żeby wiedzieć, na co zwracać uwagę, przed rozpoczęciem obserwacji zapoznaj się z zamieszczonymi w poniższej tabeli opisami zachowań i reakcji, właściwymi dla każdego z czterech wzorców funkcjonowania.

Po zakończeniu obserwacji oceń, które z poniższych wzorców funkcjonowania wystąpiły w zachowaniach i reakcjach obserwowanej osoby. **Zaznacz** w poniższej tabeli:

- **2 (TAK)**, gdy wyraźnie zaobserwowałeś/aś wszystkie lub większość zachowań i reakcji wymienionych dla danego wzorca;
- **1 (raczej TAK)**, gdy zaobserwowałeś/aś tylko część z wymienionych zachowań i reakcji lub gdy nie masz całkowitej pewności, czy wymienione zachowania/reakcje wystąpiły;
- **0 (NIE)**, gdy nie zaobserwowałeś/aś zachowań/reakcji wymienionych dla danego wzorca.

Wzorzec funkcjonowania w indywidualnej aktywności zadaniowej	NIE	raczej TAK	TAK
Wzorzec funkcjonowania 1 Dziecko jest silnie pobudzone psychoruchowo, rozpoczyna zadanie, ale szybko się nim nudzi i rozpoczyna inną czynność; nie potrafi skupić się na zadaniu; łatwo się denerwuje, wybuchu złości lub agresji albo obraża się, szczególnie kiedy coś mu/jej nie wychodzi; nie wykonuje poleceń dorosłego, oszukuje lub lekceważy zadanie.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 2 Dziecko przejawia stres, napięcie i niepokój; wydaje się, jakby nie wierzyło, że mu/jej się uda; w obliczu trudności – zniechęca się i przerywa zadanie; w obliczu niepowodzenia – silnie i długo je przeżywa lub złości się na siebie.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 3 Dziecko przejawia brak entuzjazmu i zainteresowania wykonywanymi działaniami, wydaje się, jakby w ogóle nie doświadczało przyjemności; jest pasywne, ale posłusznie wykonuje zadanie, postępując dokładnie według instrukcji dorosłego, upewniając się czasem, czy dobrze postąpiło (np. czy zrobiło coś poprawnie, zgodnie z oczekiwaniami); kiedy wykonuje jakąś czynność, stara się nie popełnić żadnego błędu, wszystko kilkakrotnie sprawdza lub poprawia.	0	1	2
Wzorzec funkcjonowania 4 Dziecko przejawia pozytywne nastawienie wobec zadania; daną czynność wykonuje w skupieniu, z zainteresowaniem i zaangażowaniem przez dłuższy czas; w obliczu trudności, przeszkód lub zmęczenia nie denerwuje się, ale wytrwale kontynuuje zadanie; wykazuje zadowolenie lub dumę z tego, co zrobiło, a w razie niepowodzenia – reaguje spokojnie.	0	1	2

PODSUMOWANIE

Do poniższej tabeli przepisz punkty przyznane każdemu z czterech wzorców funkcjonowania w Części I oraz Części II arkusza obserwacji, a następnie dodaj do siebie te punkty i wpisz wynik w zacięniowanym wierszu SUMA.

Punktacja z Części I				
Punktacja z Części II				
SUMA				
	Wzorzec funkcjonowania 1	Wzorzec funkcjonowania 2	Wzorzec funkcjonowania 3	Wzorzec funkcjonowania 4
Objawy dobrostanu i problemów	• Objawy problemów eksternalizacyjnych	• Objawy problemów internalizacyjnych	• Objawy problemów psychastenicznych	• Objawy dobrostanu
Kompetencje osobowościowe	• niedostateczna samokontrola, czyli Impulsywność • niedostateczna Odpowiedzialność społeczna, czyli Egoizm	• niedostateczna Samomotywacja, czyli Dyfuzyjność • niedostateczna Asertywność, czyli Nieśmiałość • niedostateczna Odpowiedzialność społeczna, czyli Egoizm	• niedostateczna Asertywność, czyli Nieśmiałość	• Samomotywacja • Elastyczna samokontrola • Asertywność • Odpowiedzialność społeczna
Cechy temperamentu	• Dynamiczność	• Wrażliwość	• Inercyjność	• Wytrzymaność

Interpretacji podlega wartość w wierszu SUMA. Suma w przedziale 2–4 oznacza, że dany wzorzec funkcjonowania był wyraźnie widoczny w zaobserwowanych zachowaniach i reakcjach osoby badanej. To z kolei wskazuje, że wymienione w jego ramach zmienne psychologiczne w warstwach (a) Objawów dobrostanu i problemów, (b) Kompetencji osobowościowych oraz (c) Cech temperamentu mogą być u tej osoby wysoko nasilone. Jednakże ta hipoteza oraz jej doprecyzowanie dotyczące tego, które zmienne z której warstwy są odpowiedzialne za zidentyfikowany wzorzec, powinny zostać zweryfikowane innymi metodami.